

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 4.4.2007
COM(2007) 161 galīgā redakcija

ZAĻĀ GRĀMATA

Eiropas Pētniecības telpa: jaunas perspektīvas

{SEC(2007) 412}

ZAĻĀ GRĀMATA

Eiropas Pētniecības telpa: jaunas perspektīvas

(Dokuments attiecas uz EEZ)

Kopsavilkums

Brīdī, kad tuvojamies Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības atjauninātās stratēģijas pirmā trīs gadu cikla pārskatam un otrā cikla aizsākumam 2008. gadā, ir īstais laiks novērtēt panākto progresu un apspriest to, kādas būs turpmākās ievirzes attiecībā uz vienu no svarīgākajiem stratēģijas pamatelementiem, proti — Eiropas Pētniecības telpu (*ERA*). Mūsdienu mainīgajā pasaulē, kur pētniecības un tehnoloģiju globalizēšanās temps pieaug un kur zinātnes un tehnoloģiju jomā parādās aizvien jauni spēki, īpaši Ķīna un Indija, Eiropas Pētniecības telpa vairāk nekā jebkad iepriekš ir jāuzskata par Eiropas zināšanu sabiedrības stūrakmeni. Šādu sabiedrību raksturo pilnīga pētniecības, izglītības, apmācības un jauninājumu gatavība sasniegt vērienīgos ES mērķus ekonomikā, sociālajā un vides jomā, kā arī apmierināt Eiropas pilsoņu cerības.

ERA ideja apvieno tādus elementus kā Eiropas pētniecības „iekšējais tirgus”, kur notiek brīva pētnieku, tehnoloģiju un zināšanu aprīte, efektīva valsts un reģionāla mēroga pētniecības darbība, programmu un politikas koordinēšana Eiropas līmenī un visbeidzot — iniciatīvas, kuras īsteno un finansē Eiropas līmenī. Laikā kopš 2000. gada, kad ideju par *ERA* pieņēma Lisabonas Eiropadome, ir panākts zināms progress. Eiropas Pētniecības telpa ir kļuvusi par Eiropas pētniecības politikas nozīmīgāko atsaucē punktu. Tomēr joprojām ir daudz darāmā, lai *ERA* izveidotu pilnīgi, īpaši — lai likvidētu Eiropas pētniecības darbību, programmu un politikas sadrumstalotību. Eiropas Pētniecības telpā, kāda tā nepieciešama zinātnieku aprindām, uzņēmējiem un pilsoņiem, ir jābūt šādām iezīmēm:

- **pienācīga kompetentu pētnieku aprīte**, panākot elastīgas pārvietošanās iespējas starp iestādēm, disciplinām, nozarēm un valstīm;
- **pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūras**, kas ir integrētas, saslēgtas tīklā un pieejamas pētnieku grupām, kuras darbojas visā Eiropā un pasaulē, galvenokārt pateicoties jaunākās paaudzes elektronisko sakaru infrastruktūrām;
- **izcilas pētniecības iestādes**, kas iesaistījušās publiskā un privātā sektora efektīvā sadarbībā un partnerībās, veidojot pētniecības un jauninājumu kopas, tostarp virtuālās pētnieku sabiedrības; tās lielākoties specializējas starpdisciplinārās jomās un piesaista cilvēkresursu un finanšu resursu „kritisko masu”;
- **efektīva zināšanu apmaiņa**, īpaši starp publiskām pētniecības iestādēm un uzņēmēju aprindām, kā arī ar sabiedrību kopumā;
- **labi koordinētas pētniecības programmas un prioritātes**, tostarp nozīmīgas kopīgi plānotas publiskās investīcijas pētniecībā Eiropas mērogā, paredzot kopējas prioritātes, koordinētu īstenošanu un kopīgu novērtēšanu; kā arī

- **Eiropas pētniecības telpas atvērtība pasaulei**, īpašu uzmanību pievēršot kaimiņvalstīm un izvirzot nopietnu apņemšanos risināt globālas problēmas kopā ar partneriem Eiropā.

Pamatojoties uz situācijas novērtējumu šajās būtiskajās jomās, Zaļajā grāmatā tiks uzdoti vairāki jautājumi par to, kā dažādās dimensijās paplašināt Eiropas Pētniecības telpu, lai to varētu maksimāli izmantot Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības atjauninātās stratēģijas īstenošanai. Ar dokumentu iecerēts aizsākt plašas diskusijas starp iestādēm un ar sabiedrību, lai sagatavotu iniciatīvas 2008. gadam.

SATURS

1.	Jauns skatījums uz Eiropas Pētniecības telpu.....	5
2.	Eiropas Pētniecības telpas redzējums	8
3.	Padarīt <i>ERA</i> par īstenību	10
3.1.	Kopējā pētnieku darba tirgus izveide	11
3.2.	Pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūras veidošana.....	13
3.3.	Pētniecības iestāžu stiprināšana	15
3.4.	Zināšanu apmaiņa.....	17
3.5.	Pētniecības programmu un prioritāšu optimizēšana	18
3.6.	Horizonta paplašināšana: starptautiskā sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā.....	21
4.	Turpmākais ceļš: sabiedrības diskusija un nākošie soļi	23

1. JAUNS SKATĪJUMS UZ EIROPAS PĒTNIECĪBAS TELPU

Kopš 2000. gada martā Lisabonas Eiropadome atbalstīja mērķi radīt Eiropas Pētniecības telpu (*ERA*), klajā laistas vairākas iniciatīvas. Šobrīd ir laiks novērtēt sasniegto un pārdomāt, kas vēl darāms, lai *ERA* padarītu par realitāti.

*Globalizācija
Eiropas
Pētniecības
telpai (ERA)
sniedz iespējas
un rada
izaicinājumu*

Nepieciešamību atkārtoti pievērsties *ERA* pavada zināma steidzamības sajūta, jo ievērojamas investīcijas¹ pētniecībā un attīstībā piesaista gan pētniecības un tehnoloģiju globalizēšanās tempa pieaugums, gan jauni spēlētāji zinātnes un tehnoloģiju jomā, piemēram, Ķīna, Indija un daudzas citas jaunās ekonomikas. Šādi notikumi Eiropai un pasaulei sniedz jaunas iespējas. Vienlaikus tie liek pārdomāt, vai Eiropa spēs saglabāt konkurētspēju zināšanu jomā un jauninājumos, kas ir Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības atjauninātās stratēģijas pašā centrā. Nākamajā stratēģijas trīs gadu ciklā, kas aizsāksies 2008. gadā, šo jautājumu risināšana būs svarīgākais uzdevums.

ES un dalībvalstis atzīst, ka līdztekus ļoti labas kvalitātes izglītībai un mūžizglītībai un jauninājumiem labvēlīgai videi *ERA* ir nozīmīga, lai padarītu Eiropu par vadošo uz zināšanām balstītu sabiedrību, tādējādi radot priekšnoteikumus tās ilgtermiņa labklājībai. *ERA* ideja ietver trīs savstarpēji saistītus jautājumus: Eiropas pētniecības „iekšējais tirgus”, kur notiek brīva pētnieku, tehnoloģiju un zināšanu aprīte; efektīva valsts un reģionāla mēroga pētniecības darbību, programmu un politikas koordinēšana Eiropas mērogā un iniciatīvas, kuras īsteno un finansē Eiropas mērogā².

*ERA izveidē ir
panāks progress*

Kā norādīts paskaidrojošajā Komisijas dienestu darba dokumentā, daudz ir darīts, lai minētajos aspektos panāktu progresu, jo īpaši:

- ES Pētniecības pamatprogramma ir speciāli veidota *ERA* atbalstam, un finansējums tai ir ievērojami palielinājies, lai gan tas ir mazāks, nekā Eiropas Komisija sākotnēji ierosināja. Eiropas pētniecībā svarīga ietekme uz kopējo ainu būs jaunām iniciatīvām, kas saistītas ar Septīto pamatprogrammu (2007.–2013. gadam), piemēram, Eiropas Pētniecības padomei. Topošajam Eiropas Tehnoloģiju institūtam arī ir potenciāli svarīga loma, lai radītu pasaules līmeņa „zināšanu un jauninājumu sabiedrību”.
- Ir ierosinātas iniciatīvas, lai uzlabotu pētniecības darbību un programmu koordinēšanu. Piemēram, Eiropas tehnoloģiju platformas, ar kurām ražošanas nozares un citu nozaru pārstāvji varētu veidot ilgtermiņa redzējumu un stratēģiskas pētniecības programmas uzņēmējdarbības interešu jomās, un „ERA-Net” shēma, kuras pamatā ir augšupējā koordinēšanas pieeja, kas atbalstītu valstu un reģionālo programmu koordinēšanu³.

¹ Komisijas dienestu darba dokuments [SEC(2007) 412], 3.1.1. sadaļa.

² Komisijas dienestu darba dokuments, 1. nodaļa.

³ Komisijas dienestu darba dokuments, 2. nodaļa.

- Politikas koordinēšana notiek, izmantojot „atklātu koordinēšanas metodi” un brīvprātīgi piemērojamās vadlīnijas un ieteikumus. Tas veicina diskusijas un reformas valsts līmenī, un līdz ar to visās dalībvalstīs ir noteikti individuāli P&A investīciju mērķi vispārējā ES P&A investīciju mērķa kontekstā, proti, panākt, lai šajā jomā tiktu investēti 3% no IKP, un veikt pasākumus, lai uzlabotu to pētniecības un jauninājumu sistēmas⁴.
- ES ir pieņēmusi tā dēvēto „plaša mēroga jauninājumu stratēģiju”, ar kuru būs iespējams uzlabot pētniecības un jauninājumu pamatnosacījumus⁵. Ņemot vērā minēto, 2006. gada novembrī tika pieņemtas Kopienas pamatnostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai⁶ un vadlīnijas efektīvākai P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanai⁷, tiek apspriesta Eiropas patentu stratēģijas izveide, lai izklūtu no strupceļa, kurā nonācis Kopienas patentu pieņemšanas process⁸, un tiek gatavotas iniciatīvas, lai atbalstītu Eiropas „vadošo” tirgu rašanos daudzsološās, tehnoloģiski ietilpīgās nozarēs.
- ES kohēzijas politikā un tās finanšu instrumentos — struktūrfondos — pētniecības un jauninājumu attīstība ir viena no svarīgākajām prioritātēm, jo īpaši mazāk attīstītos reģionos. Līdztekus tam, ka dalībvalstu iekšējā politikā šim jautājumam ir prioritāra nozīme, šāda nostāja varētu veicināt visas Eiropas iesaistīšanos Eiropas Pētniecības telpas darbībā, un visa Eiropa varētu arī plūkt *ERA* augļus.

*...tomēr
nepieciešami
kārtīgi
sagatavošanās
darbi, lai
novērstu
publiskās
pētniecības bāzes
sadrumstaloību,
kā arī...*

Šīs iniciatīvas ir vērtīgs solis turpmākai procesa attīstībai. Tomēr jāveic pamatīgi sagatavošanās darbi, lai izveidotu *ERA*, jo īpaši, lai novērstu Eiropas publiskās pētniecības bāzes sadrumstaloību, kas joprojām ir raksturīgākā iezīme. Sadrumstaloība kavē Eiropu izmantot tās pētniecības un jauninājumu potenciālu, turklāt tas bargi maksā Eiropas nodokļu maksātājiem, patērētājiem un pilsoņiem, jo:

- pētnieku karjeras iespējas joprojām apgrūtina juridiski un praktiski šķēršļi, kas ierobežo viņu mobilitāti starp iestādēm, nozarēm un valstīm;
- uzņēmumiem bieži vien ir grūti sadarboties un veidot partnerības ar Eiropas pētniecības iestādēm, jo īpaši vairāku valstu starpā;
- valsts un reģionālais finansējums pētniecībai (programmas, infrastruktūras, pētniecības iestāžu pamatfinansējums) joprojām tiek koordinēts vāji, tā rezultātā tiek izšķērdēti resursi, rodas dublēšanās, nav iespējams rentabli izmantot papildu sekas un nav iespējams globāli ieņemt tādu lomu, kādu Eiropas spējas P&A jomā citādi ļautu uzņemties, piemēram, lai atrisinātu globālā ziņā lielākos izaicinājumus.

⁴ Komisijas dienestu darba dokuments, 2.2. sadaļa.

⁵ COM(2006) 502, 13.9.2006.

⁶ OV C 323, 30.12.2006., 1. lpp.

⁷ COM(2006) 728, 22.11.2006.

⁸ COM(2007) 165, 4.4.2007.

- Valstu līmenī veiktām reformām bieži vien trūkst Eiropas perspektīvas un pārvalstiskas vienotības.

Eiropieši, šķiet, apzinās izmaksas. Saskaņā ar nesen veiktas aptaujas datiem, 83% respondentu uzskata, ka ir jāuzlabo pētniecības darbību koordinēšana starp ES dalībvalstīm⁹.

...jāpatur un jāpiesaista vairāk uzņēmumu veiktu investīciju P&A jomā Eiropā

Publiskās pētniecības sadrumstalotība mazina Eiropas pievilcību uzņēmumiem, kuri meklē investīciju iespējas pētniecībā un attīstībā. Tiek sagaidīts, ka uzņēmējdarbības nozare iegulda divas trešdaļas no vispārējā mērķa — atvēlēt P&A 3% no IKP. Nesen iegūti dati liecina, ka ES uzņēmumi 2006. gadā ir palielinājuši savus globālos P&A izdevumus par vairāk nekā 5%, bet tas joprojām ir mazāk nekā ārpuskopienas uzņēmumu P&A izdevumu palielinājums¹⁰. Faktiski ES uzņēmumi vairāk investē P&A ASV nekā ASV uzņēmumi — ES, turklāt šāda „pāratlantiska” tiešo P&A investīciju aizplūde palielinās¹¹. Būtisks un ilgstošs uzņēmumu investīciju palielinājums P&A ir vitāls, lai pieliktu punktu ES stagnācijai vispārējā P&A intensitātē, kas ir un paliek 1,9% no IKP līmenī¹², kā arī, lai panāktu progresu virzībā uz valsts un ES mērķu sasniegšanu.

Aptaujas¹³ liecina, ka, investējot P&A, uzņēmumi galvenokārt pievērš uzmanību šādiem jautājumiem:

- labvēlīgi pamatnosacījumu tehnoloģiju komercializēšanai,
- pietiekams daudzums labi apmācītu un mobilu pētnieku, kas gatavi reaģēt uz uzņēmumu vajadzībām, kā arī
- izcila publiska pētniecības bāze (pētniecības iestādes un infrastruktūras), kurai ir spēcīgas sadarbības saites ar nozaru pārstāvjiem.

Lai gan pārskats par ES kopējo tirgu „Vienotais tirgus pilsoņiem”¹⁴ un iniciatīvas, kas „atzarojas” no paplašinātās jauninājumu stratēģijas, kā, piemēram, iepriekš minētās, akcentē pieprasījumu pēc jauninājumiem, šajā Zaļajā grāmatā lielākā uzmanība ir pievērsta faktoriem, kas ietekmē pētniecības sistēmu veikumu Eiropā; tas tāpēc, lai novērstu darba un politikas sadrumstalotību, kā arī — lai nodrošinātu, ka Eiropa dara visu iespējamo, lai savā labā izmantotu zinātnes un tehnoloģiju globalizēšanos.

⁹ *Eiobarometer*: Eiropieši, zinātne un tehnoloģijas, 2005. gada jūnijs http://ec.europa.eu/public_opinion
¹⁰ 2006. gada progresa ziņojums par ES ražošanas nozares investīcijām pētniecībā un attīstībā, <http://iri.jrc.es/research>
¹¹ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.3.1. sadaļa.
¹² Komisijas dienestu darba dokuments, 3.3.1. sadaļa.
¹³ 2005. gada ES apskats par uzņēmumu P&A investīciju tendencēm (<http://iri.jrc.es/research>)
¹⁴ COM(2007) 60, 21.2.2007.

2. EIROPAS PĒTNIECĪBAS TELPAS REDZĒJUMS

*Eiropas
Pētniecības telpa
sekmēs zināšanu
iesākšanos
sabiedrībā un
atraisīs Eiropas
pētniecības
potenciālu visās
dimensijās:
cilvēki,
infrastruktūras,
organizācijas,
finansējums,
zināšanu aprīte
un globālā
sadarbība*

Lai izveidotu platformu sarunām, harmonizētu centienus un novērtētu panākto progresu, ir svarīgi definēt, kādas būs svarīgākās iezīmes pilnīgi pabeigtajā Eiropas Pētniecības telpā. Ņemot vērā galvenos principus, par kuriem vienprātība tika panākta jau 2000. gadā, *ERA* būtu jābūt šādiem aspektiem.

1. **Pienācīga kompetentu pētnieku aprīte.** Pētniekus vajadzētu iedvesmot ar vienotā darba tirgus priekšrocībām, kur tiktu piedāvāti pievilcīgi darba apstākļi gan vīriešiem, gan sievietēm, un kur pilnīgi būtu atrisināts finanšu vai administratīvas dabas šķēršļu jautājums, kas pašreiz kavē mobilitāti pāri valstu robežām. Visā Eiropā akadēmiski pētniecības posteņi un valstu pētniecības programmas jāatver pilnīgi, darot visu iespējamo, lai pieņemtu darbā pētniekus no dažādām pasaules valstīm, nodrošinot vieglu pārvietošanos gan starp publisko un privāto sektoru, gan starp dažādām disciplīnām; šādai mobilitātei ir jāklūst par sekmīgas karjeras pētniecībā standarta iezīmi.
2. **Pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūras.** Nozīmīgākās infrastruktūras ir jāveido un jāizmanto kā Eiropas kopuzņēmumi. Tām ir jābūt pieejamām pētnieku grupām no visas Eiropas un pasaules, pētniekiem jābūt iespējai strādāt Eiropā, izmantojot piekļuvi starptautiskām infrastruktūrām un aprīkojumam citviet pasaulē. Šīs pētniecības infrastruktūras ir jāintegrē, jāsavieno sadarbības tīklos un jānodrošina piekļuve tām, izmantojot papildinošu jaunās paaudzes elektronisko saziņas infrastruktūru attīstību gan Eiropā, gan pasaulē.
3. **Izcilas pētniecības iestādes.** Visā ES dažādām pētniecības iestādēm jābūt iesaistītām tās vietas ekonomiskajā un sociālajā dzīvē, kurā tās atrodas. Šīm iestādēm vienlaikus jākonkurē un jāsadarbojas visā Eiropā un ārpus tās robežām. Tām jāspēj regulāri sadarboties ar uzņēmējdarbības aprindām, kā arī iesaistīties ilgstošās publiskā un privātā sektora partnerībās. Šādām partnerībām ir jābūt specializētu, lielākoties starpdisciplināru pētniecības kopu pamatā, un kopām ir jāspēj piesaistīt cilvēkresursu un finanšu resursu „kritisko masu” no visas pasaules. Tādējādi Eiropas Pētniecības telpai pakāpeniski jāveido tās struktūra atbilstoši spēcīga pētniecības un jauninājumu grupu tīkla principiem. Šādu kopu tīkla ietekmi jāpastiprina ar tā dēvēto „virtuālu pētnieku sabiedrību” palīdzību, kuras savukārt radītas, apvienojot un integrējot dažādas darbības un resursus no dažādām vietām Eiropā un ārpus tās robežām, izmantojot spēcīgus aprēķinu veikšanas un saziņas instrumentus. Turklāt šādām pētnieku grupām aizvien vairāk būtu jāveidojas un jāpaplašinās, izmantojot integrāciju virtuālajā vidē, nevis pamatojoties uz ģeogrāfisko atrašanās vietu.

4. **Efektīva zināšanu apmaiņa.** Ar to saprot: atklātu un vieglu piekļuvi publiskai zināšanu bāzei, vienkāršu un saskaņotu intelektuālā īpašuma tiesību režīmu, tostarp rentablu patentēšanas sistēmu un kopējus zināšanu nodošanas principus un sadarbību starp publiskām pētniecības iestādēm un nozaru pārstāvjiem; novatoriskus saziņas kanālus, lai plašākai sabiedrībai nodrošinātu piekļuvi zinātniskai informācijai, iespējas apspriest pētniecības darba plānus un nepieciešamo zinātkāri plašāk interesēties par zinātni.
5. **Koordinētas pētniecības programmas un prioritātes.** Ar to saprot sabiedriskajā pētniecībā veikto investīciju kopīgu plānošanu, īstenošanu un novērtēšanu Eiropas mērogā, pievēršoties jautājumiem, kas pārsniedz vienas valsts kapacitāti. Kopējas prioritātes ir jānosaka, izmantojot tādus līdzekļus kā kopīga plānošana lielā mērogā, iesaistot zinātniskās aprindas, sabiedrību un uzņēmējus; lēmumi par tām ir jāpieņem kopīgi un kopīgi jāveic to īstenošana. Šajā un citās jomās valsts un reģionālām programmām jābūt tādām, kas radītu pārliecību, ka svarīgākie principi, ko piemēro pētniecības finansēšanai, ir salīdzināmi visā ES un nodrošina visaugstāko kvalitātes līmeni. Tiem būtu jāveido vienkārša, pārredzama un saskanīga pētniecības finansēšanas sistēma, kuras pamatā ir dažādi publiski finansējuma avoti (valsts, reģionālie un Eiropas mēroga), kā arī piesaistītie privātie finanšu līdzekļi (tostarp līdzekļi no filantropijas darbībām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām).
6. **Eiropas pētniecības telpas atvēršana pasaulei.** Šajā ziņā īpaši jāizceļ ES kaimiņreģionu līdzdalība un daudzpusēju iniciatīvu attīstīšana, lai kopā ar ES partneriem varētu risināt globālos uzdevumus.

Līdztekus minētajam, visas *ERA* dimensijas caurvij vēl trīs svarīgi apsvērumi:

- Eiropas pētniecības politikai nepieciešamas pamatīgas saknes Eiropas sabiedrībā. Līdztekus zinātniskās izcilības sasniegšanas centieniem, ir jāpanāk, ka Eiropas pētniecība atbalsta zināšanu veidošanu un izplatīšanu, lai tā būtu ilgtspējīgas attīstības politikas pamatā tādās sabiedrībai svarīgās jomā kā veselības aizsardzība, enerģētika un klimata pārmaiņas¹⁵. Pētniecības politikā ir jābūt eksperimentiem, mēģinot rast jaunus ceļus plašākas sabiedrības iesaistei pētniecības darba plānu sastādīšanā, īstenošanā un novērtēšanā, arī, lai popularizētu atbildīga zinātniskā un tehnoloģiju progresa ideju, ievērojot kopējus ētikas pamatprincipus un balstoties uz iepriekš apstiprinātu praksi, kas varētu iedvesmot pārējo pasauli.

¹⁵ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.3.1. sadaļa.

- Ir jāatrod vislabākais līdzsvars starp konkurenci un sadarbību. Jāstrādā tā, lai pētniekus un pētniecības iestādes stimulētu paaugstināts konkurences līmenis Eiropā, lai viņi attīstītu izcilību pasaules līmenī. Vienlaikus pētniekiem un pētniecības iestādēm jāiesaistās pastiprinātā sadarbībā un partnerībā visā Eiropā un ārpus tās, lai efektīvi varētu risināt visiem aktuālus jautājumus.
- Pilnībā jāizmanto Eiropas daudzveidība, ko ES paplašināšanās vēl vairāk bagātinājusi. Eiropas valstis un reģioni savā rīcībā var balstīties uz to individuālajām „stiprākajām pusēm”, pakāpeniski specializējoties konkrētās jomās. Tomēr ir jāpanāk arī spēja saglabāt vai piesaistīt citu speciālistu zināšanas un Z&T kapacitāti citviet Eiropā un pasaulē, īpaši izmantojot pētnieku mobilitāti, zināšanu apmaiņu un virtuālu sadarbības tīklu un „sabiedrību” veidošanas procesu.

*Jārīkojas
nekavējoties*

Pētniecība pēc savas būtības prasa, lai starp iepriekš minētajām *ERA* iezīmēm un ar to saistītām dimensijām pastāvētu smalka savstarpēja saikne, un tālāk lasāmajā tekstā minētais tiks paskaidrots. Ir tādas iezīmes, kuru izveide prasīs vairāk laika nekā citas, rezultātā *ERA* redzējumu pilnībā varēs redzēt „dabā” pēc 10 vai 15 gadiem, aptuveni 2020. gadā. Tomēr šāda *ERA* būtība prasa tūlītēju rīcību, lai darbību visās jomās pēc iespējas ātrāk varētu virzīt tālāk, vēl jo vairāk tāpēc, ka jāņem vērā spēcīgais „sviras” efekts, kas iedarbosies, kad palielināsies privātā sektora investīcijas pētniecībā un jauninājumos un konkurētspējīgākas uz zināšanām balstītas ekonomikas veicināšanā.

Eiropas Pētniecības telpas redzējuma elementi

1. Vai šie ir tie pamatelementi, kādus Eiropas Pētniecības telpai vajadzētu nodrošināt? Vai pastāv kādi citi elementi, kas būtu jāņem vērā *ERA* redzējumā?
2. Kādai būtu jābūt ES, valstu un reģionālas politikas lomai, lai izveidotu tādu Eiropas Pētniecības telpu maksimāli labā kvalitātē, izmantojot tās eiropesko dimensiju globalizācijas kontekstā un ņemot vērā valstu un reģionu specializāciju?
3. Kuras ES iniciatīvas vislabāk varētu izmantot, lai līdzsvarotu publiskos un privātos centienus īstenot redzējumu par *ERA*?

3. PADARĪT *ERA* PAR ĪSTENĪBU

Šajā sadaļā tiks apskatīts Eiropas pētniecības stāvoklis, ņemot vērā sešas galvenās Eiropas Pētniecības telpas dimensijas. Par katru tiek izdoti vairāki jautājumi, lai starp pētniecībā iesaistītajām personām raisītu atklātu diskusiju.

3.1. Kopējā pētnieku darba tirgus izveide

Pētniekiem ir svarīgi, lai būtu pievilcīgas karjeras veidošanas iespējas un pilnīgi netraucēta mobilitāte...

...tomēr šāda situācija vēl nav ne tuvu.

Ir jāstrādā visos līmeņos gan privātajā, gan publiskajā sektorā

Galvenais izaicinājums Eiropai ir apmācīt, paturēt un piesaistīt vairāk kompetentu pētnieku. Vēl jo vairāk, mobilitāte starp iestādēm, nozarēm un valstīm pētniekiem ir būtiskāka nekā citu profesiju pārstāvjiem: vitāli svarīgi ir uzlabot līdzsvaru starp pētnieku piedāvājumu un pieprasījumu, jo īpaši, ņemot vērā, ka viņu specializēšanās ierasti ir ļoti smalka un pētnieku ir salīdzinoši maz. Turklāt mobilitāte ir viens no efektīvākajiem zināšanu nodošanas instrumentiem, un tā ir aizvien svarīgāka prasība prasmju attīstīšanai un karjeras veidošanai zinātnē. Mūsdienās lielākā daļa Eiropas pētnieku joprojām spiesti secināt, ka viņu iespējas ierobežo institucionālas un valstu robežas, slikti darba apstākļi un ierobežotas karjeras izredzes¹⁶. Praksē akadēmiskie amati joprojām lielākoties tiek „rezervēti” valstu speciālistiem vai pat „pašu” speciālistiem¹⁷. Pārskatāma konkurence, pieņemot pētniekus darbā, drīzāk ir izņēmums nekā likums. Pārrobežu mobilitāte vai mobilitāte starp akadēmiskām iestādēm un nozari drīzāk tiek nopelta nevis atzīta. Valdības parasti neļauj pētniekiem saņemt pārrobežu stipendijas vai „ņemt piešķirto naudu līdzi”, veicot šāda mēroga projektus.

Tieši tāpēc tik daudzi Eiropas augstskolu beidzēji un doktora grāda ieguvēji vai nu pamet pētnieka karjeru vai nodarbojas ar pētniecību citur, kur, viņuprāt, iespējas ir labākas, — galvenokārt ASV. Līdztekus minētajam pētniecībā joprojām sieviešu ir mazāk nekā vīriešu, jo īpaši dažās zinātnes jomās, piemēram, inženierzinātnēs, bet tas pats sakāms par sieviešu skaitu atbildīgos amatos. Arī demogrāfiskā situācija nelabvēlīgi ietekmē Eiropas pētniecības nozari, tiek lēsts, ka dažās jomās draud pētnieku trūkums tāpēc, ka vecākā paaudze aizies pensijā un līdz ar to radīsies kompetences trūkums.

Tāpēc ir ļoti svarīgi izveidot kopēju un atvērtu Eiropas darba tirgu pētniekiem, gādājot par „smadzeņu apriti” Eiropā un starp valstīm, kur izveidojusies partnerība, mudinot gan jaunus talantus, gan sievietes izvēlēties karjeru pētniecībā. Tas prasa pūlīņus visos līmeņos — gan privātajā, gan valsts sektorā — un rada nepieciešamību rīkoties valsts un Eiropas pārvaldības iestādēm. Privātais sektors ir jāstimulē attīstīt un paplašināt iespējas pētniekiem. Vienlaikus valsts iestādēm un pētniecības iestādēm ir jāstrādā, lai likvidētu daudzos juridiskos, administratīvos un praktiskos šķēršļus (piemēram, valodas barjeras) pētnieku mobilitātei ģeogrāfiskā aspektā un starp nozarēm, tā uzlabojot pētnieku nodarbinātību un darba apstākļus, lai tiem būtu vieglāk apvienot profesionālo, privāto un ģimenes dzīvi, un atrisinot jautājumus, kas attiecas uz dzimumu pārstāvību un demogrāfisko situāciju.

¹⁶ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.2.3. sadaļa.

¹⁷ Neskatoties uz Eiropas Kopienų Tiesas praksi attiecībā uz ES pilsoņu piekļuvi amatiem valsts sektorā.

*Brīvprātīgas
pieejas rezultātā
progress ir lēns*

Daudzas konkrētas ES iniciatīvas ir izmantotas, lai veicinātu pētniekiem pievilcīgas Eiropas telpas veidošanu¹⁸, tomēr progress ir minimāls, jo vairums darbību bijušas voluntāras un reizēm nav bijušas saskaņotas ar līdzīgiem valsts un reģionāliem pasākumiem vai to starpā. Piemēram, Eiropas Pētnieku harta un rīcības kodekss pētnieku pieņemšanai darbā gūst aizvien plašāku atbalstu, tomēr process ir lēns un īstenu progresu varēsīm redzēt tikai tad, kad atbalsts izteiktajiem principiem pārvērtīsies konkrētā īstenošanas darbā.

*Jāapsver
turpmāki soļi
sociālās
apdrošināšanas
nosacījumu
savstarpējai
atzīšanai*

Runājot par sociālās apdrošināšanas nosacījumu savstarpēju atzīšanu, pašreiz spēkā esošie noteikumi, lai sociālās apdrošināšanas sistēmas padarītu mūsdienīgākas un vienkāršākas, ir uzskatāmi par soļiem pareizajā virzienā. Tas pats sakāms par Komisijas priekšlikumu direktīvai, kuras mērķis ir uzlabot papildu pensiju tiesību pārcelšanas iespējas. Tomēr pētnieku specifiskā situācija, proti, tas, ka viņiem bieži savas karjeras laikā (turklāt aizvien vairāk) jāspēj būt „mobiliem”, parasti veicot vidēja termiņa uzdevumus vai pienākumus, rada nopietnas grūtības. Tas prasa gan uzlabot administratīvo sadarbību starp sociālās apdrošināšanas iestādēm¹⁹, gan spert arī turpmākus soļus.

*Jāuzlabo
pētnieku
izglītošana un
apmācība*

Tikpat svarīgi, cik iepriekš minētais, ir gādāt par nepārtrauktu pētnieku izglītošanas un tālākapmācības uzlabošanu. Eiropā apmācītiem jauniem pētniekiem ir jābūt pārliecinātiem, ka viņu kvalifikācija karjeras laikā nesīs augļus. Eiropas doktorantūras programmas un tālākapmācība jāveido, ievērojot stingrus kvalitātes standartus, šīm programmām ir jāatbilst gan akadēmiskām, gan uzņēmēju vajadzībām, un tām jābūt atzītām visā Eiropā. Pētniekiem visos līmeņos jābūt apmācītiem veikt starpdisciplināru darbu, Z&T pārvaldību, tostarp zināšanu nodošanu, kā arī iesaistīties dialogā ar sabiedrību.

Kopējā pētnieku darba tirgus izveide

4. Vai ir nepieciešami efektīvāki Eiropas pamatnoteikumi, lai ievērojami uzlabotu pētnieku pieņemšanu darbā, viņu darba apstākļus un ģeogrāfisko un starpnozaru mobilitāti, ieskaitot obligātus pasākumus?

Konkrētāk,
5. kā efektīvi ieviest dzīvē principus, kas noteikti Eiropas Pētnieku hartā un Rīcības kodeksā pētnieku pieņemšanai darbā, lai panāktu, ka karjerai pētniecības jomā ir Eiropas mērogs, proti, nodrošinot, ka vakances un pētnieku finansēšanas iespējas ir pieejamas arī citu valstu pētniekiem.
6. Vai ir nepieciešami Eiropas pamatprincipi, lai nodrošinātu sociālās apdrošināšanas noteikumu savstarpēju atzīšanu pētniekiem visā Eiropā?

¹⁸ Piemēram, Marijas Kirī stipendijas, Eiropas mobilitātes portāls (<http://ec.europa.eu/eracareers>) un Eiropas mobilitātes centru sadarbības tīkls, *ERA-Link* eksperimentālā iniciatīva, lai sadarbības tīklā apvienotu Eiropas pētniekus ASV, ES „zinātniskās vīzas” direktīva un rekomendācijas u.tml.

¹⁹ Sk. Komisijas Zaļo grāmatu par darba likumdošanu [COM(2006) 708, 22.11.2006].

7. Kā elastības un drošuma (tā dēvētās „elastdrošības”) principus (piemēram, apvienojot darba tirgus elastīgumu ar nodarbinātības drošību) varētu attiecināt uz pētnieku darba tirgu?
8. Kā Eiropā varētu palielināt pētnieku skaitu un paaugstināt to kvalitāti, piesaistot jaunus pētniecības talantus, nodrošināt praksē vienādas iespējas vīriešiem un sievietēm un izmantot nobriedušu pētnieku, kuru karjera tuvojas noslēgumam, pieredzi un profesionālismu, piemēram, konsultatīvās lomās vai apmācības procesā?
9. Vai jāveido kopēja pieeja, lai palielinātu saskanību un dažādu rīcības shēmu ietekmi, kuru mērķis ir veidot ārzemēs esošo Eiropas pētnieku un Eiropā esošo ārvalstu pētnieku sadarbības tīklu? Tāpat — vai pastāv iespējas palielināt pētnieku starptautiskās mobilitātes Eiropas un valstu shēmu saskanību un ietekmi (piemēram, kopīgi izstrādājot starptautiskas stipendijas, kas būtu līdzīgas Fulbraita stipendiju programmai)?
10. Kā pētnieku specifiskās izglītības un apmācības vajadzības varētu apmierināt ikvienā pētnieku karjeras posmā, sākot no augstskolu absolventiem, doktorantūras studiju programmām, pamatojoties, piemēram, uz Boloņas procesu augstākajā izglītībā?

3.2. Pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūras veidošana

Izcilai pētniecībai ir nepieciešama ļoti kvalitatīva pētniecības infrastruktūra (piemēram, radiācijas avoti jauniem materiāliem, sterilas telpas nanotehnoloģijām, datu bankas genomikai un sociālajām zinātnēm, observatorijas zemes zinātnēm). Eiropas mēroga infrastruktūru var izmantot visa Eiropas pētniecības sabiedrība. Ņemot vērā augstās celtniecības un darbības izmaksas, būtu lietderīgi lielu daļu šādas infrastruktūras izmantot kopīgi.

Jāizmanto pētniecības infrastruktūras attīstības plāns jeb šā procesa „ceļu karte”

Izveidojot Eiropas stratēģisko forumu par pētniecības infrastruktūrām (*ESFRI*), ir sperts solis, lai uzlabotu pētniecības infrastruktūras plānošanu Eiropas mērogā. 2006. gadā tika izveidota Eiropas „ceļu karte” jeb plāns jaunām un uzlabotām Eiropas pētniecības infrastruktūrām. Par neatliekamām prioritātēm uzskatāmi šādi darbi: gādāt, lai „ceļu kartē” faktiski tiktu iekļauta lielākā daļa plānotās un paredzamās Eiropas pētniecības infrastruktūras, pabeigt šo „ceļu karti” jomās, kas nav pienācīgi iekļautas, panākt tās priekšlikumu apstiprinājumu politiskā līmenī un mobilizēt nepieciešamo finansējumu.

Maksimāli jāizmanto visi finansējuma avoti

Desmit gadu laikā *ENSFRI* „ceļu kartē” izvirzītā maršruta veikšana prasītu 14 miljardus euro. Lai gan infrastruktūrām piešķirtais finansējums ir palielināts Septītajā pētniecības pamatprogrammā un pastāv iespējas infrastruktūras atbalstam mazāk attīstītajos reģionos izmantot kohēzijas politikas programmas, ES budžeta līdzekļi nav pietiekami, lai nodrošinātu pamatfinansējumu jaunas visas Eiropas infrastruktūras izveidei, līdztekus atbalsta sniegšanai, lai Eiropas interešu lokā esošas infrastruktūras būtu brīvi pieejamas, tādējādi veicinot to koordinētu attīstību un sadarbības tīklu veidošanu. Valsts, privāto un citu finansējuma avotu mobilizēšana ir vitāli nepieciešama. Investīciju piesaiste no uzņēmumiem ir īpaši svarīga, ņemot vērā šīs sfēras nelielo iesaisti pētniecībā, pat tādās infrastruktūrās, kas būtu

uzņēmumu tiešo interešu lokā.

*Varētu būt
nepieciešama
piemērota
juridiskā
struktūra*

Turklāt sagaidāms, ka būs grūti izveidot jaunas pētniecības infrastruktūras visas Eiropas mērogā, jo nav tādas juridiskās struktūras, kas ļautu radīt nepieciešamās partnerības.

*Jāturpina attīstīt
elektroniskas
infrastruktūras
Eiropā un
pasaulē*

Vairāki ierosināti infrastruktūras projekti ir plānoti tādā mērogā un ar tādu darbības jomu, ka to īstenošanai būtu nepieciešama vispasaules sadarbība. Daudzas no plānotajām infrastruktūrām pēc savas dabas ir sadalītas, proti, tās veido atšķirīgi elementi, kas savienoti, izmantojot elektronisku infrastruktūru, tostarp datu repozitorijus un ātrdarbīgus tīklus, piemēram, *GEANT*, kā arī tehnoloģiju tīklus, kam ir būtiska loma, lai šie elementi varētu darboties kopā tā, lai nebūtu jācieš no tādām ierastām problēmām kā laika trūkums, ģeogrāfiski, disciplīnas vai iestāžu mēroga ierobežojumi. Tāpēc ir nepieciešams gādāt par saskaņotu plānošanu, vienlaicīgu Eiropas Z&T infrastruktūru attīstību un integrēšanu un par jaunās paaudzes elektroniskām infrastruktūrām, kuras ir jāizvieto visā Eiropā, tostarp attālos reģionos. Eiropai arī jāturpina paplašināt *GEANT* un elektroniskās infrastruktūras tīklu izmantošanu citos kontinentos, jo tas būtu spēcīgs starptautiskās sadarbības instruments un pamats globālai sadarbībai pētniecībā.

Pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūras veidošana

11. Kā ES, pamatojoties uz *ESFRI* noteiktajām vajadzībām, varētu pieņemt efektīvus lēmumus par Eiropas pētniecības infrastruktūrām un to finansēšanu, iesaistot finansēšanā Kopienas (tostarp nodrošināt iespējamo sinerģiju ar ES kohēzijas politikas instrumentiem), dalībvalstis, ražotājus, EIB un citas finanšu iestādes?
12. Vai ir jāattīsta Eiropas tiesiskais regulējums, lai jo īpaši veicinātu jauna veida Eiropas nozīmes pētniecības infrastruktūru rašanos un darbību, tostarp elektroniskās infrastruktūras? Kādas vēl izmaiņas politikā un juridiskajā jomā ir nepieciešamas, lai mudinātu privāto sektoru palielināt investīcijas pētniecības infrastruktūrā?
13. Vai nepieciešams definēt kopējus un pārredzamus principus attiecībā uz Eiropas nozīmes infrastruktūru pārvaldi un piekļuvi?
14. Kā varētu nodrošināt pētniecības infrastruktūru pastāvīgus, ilgtermiņa uzlabojumus, izmantojot, piemēram, Z&T programmas, kas saistītas ar šīm infrastruktūrām un Eiropas elektroniskajām infrastruktūrām?
15. Vai nepieciešams izveidot globālu forumu par pētniecības infrastruktūrām, iesaistot trešās valstis un starptautiskas organizācijas, kur eiropiešu balss skanētu vienoti (kā tas bija, piemēram, ar *ITER* projektu par pētniecību kodolsintēzes jomā)?

3.3. Pētniecības iestāžu stiprināšana

Universitātes un publiskas pētniecības organizācijas veic vairāk nekā 35% no visā Eiropā notiekošās pētniecības. Šīs iestādes ir galvenais fundamentālu pētījumu un pētījumu, kas pārstāv sabiedrības intereses, avots, tās veic svarīgu lietišķās pētniecības darbu, palīdzot sasaistīt lietišķo pētniecību ar jauninājumiem. Lai uzņēmumi palielinātu investīcijas P&A, būtiski ir stiprināt pētniecības iestādes.

Pētniecības iestādes sastopas ar aizvien lielākām grūtībām darbības finansēšanai un organizēšanai

Tomēr šo iestāžu potenciāls netiek pilnīgi izmantots, jo resursi un darbības ir ļoti sadalītas, nav pietiekamas saiknes ar uzņēmējdarbības vidi un sabiedrību, turklāt to darbība bieži vien nav elastīga²⁰. Lai uzlabotu savu pētniecības īpatsvaru neierobežotā Eiropas Pētniecības telpā, pētniecības iestādēm ir jāprot pielāgoties izmaiņām un prasīgākai videi, kur, piemēram, pieaug konkurence par finansējuma saņemšanu un „cīņa” par talantu piesaisti no Eiropas valstīm un trešām valstīm kļūst sīvāka. Universitātēm, jo īpaši strādājot „krustpunktā” starp Eiropas Pētniecības telpu un Eiropas Augstākās izglītības zonu, nākas aizvien biežāk risināt finansējuma un organizatoriskas problēmas.

Ir nepieciešams palielināt tematisko koncentrēšanos un specializāciju,...

Lielākajai daļai Eiropas pētniecības iestāžu nepietiek „kritiskās masas” un, strādājot valsts sistēmā, kas pati nav vislabākajā līmenī, ir grūti apmierināt izvirzītās prasības ar piešķirtajiem resursiem. Lai gan Eiropas publiskās pētniecības kvalitāte visumā ir laba, daudzās iestādēs tā tomēr nav augstāko pasaules standartu līmenī²¹. Tāpēc pētniecībā ir nepieciešams koncentrēties un specializēties, lai rastos pasaulē konkurētspējīgi Eiropas izcilības centri un lai veidotos ES universitāšu un publisko pētniecības organizāciju sadarbības tīkls, kas spētu izcelties ar pētniecības un apmācības vajadzību risināšanu valsts, reģionālā un nozaru līmenī.

...bet tas prasa autonomiju, profesionālu pētniecības vadību un atbildību,

Šādas izmaiņas var notikt tikai tad, ja pētniecības iestādēm un īpaši universitātēm tiek nodrošināta autonomija, lai tās gan Eiropas, gan starptautiskā līmenī varētu sevi atbilstoši pozicionēt, sadarboties un konkurēt, tādējādi uzlabojot pētniecības darbību atbilstību uzņēmumu un sabiedrības vajadzībām. Šim darbam jārit roku rokā ar pētniecības vadības profesionālisma uzlabošanu, kā arī ar caurspīdīgāku atbildības standartu ievērošanu. Daudzās valstīs notiekošās reformas ir jāpabeidz un jāattiecinā uz visu Eiropu.

...piesaistot publisko finansējumu pētniecības rezultātiem un veikumam...

Jo īpaši svarīgi būtu mainīt publiskā finansējuma piešķiršanu, vairāk pievēršot uzmanību rezultātu un veikuma faktoru ievērošanai. Arī novatoriskas publiskā un privātā sektora partnerības ir jāatbalsta turpmāk un ir jāatrod pienācīgs līdzsvars starp iestāžu un konkurējošo finansējumu. Eiropas Pētniecības padomei būs svarīga loma attiecībā uz pēdējo, organizējot konkursus par finansējuma saņemšanu universitātēm un citu pētniecības iestāžu „komandām”, lai Eiropas līmenī finansētu vislabāko tā

²⁰ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.2.1. sadaļa.

²¹ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.3.2. sadaļa.

dēvēto „progresīvo” pētniecību.

...ir jāveido virtuālas pētniecības sabiedrības, izmantojot informācijas un saziņas tehnoloģijas (IST)...

Pētniecības iestādēm vairāk jāstrādā Eiropas un pasaules mēroga „virtuālās pētniecības sabiedrībās”, kurās apvienotas publiskas un privātas organizācijas. Lai to panāktu, ir jāuzlabo kopīga tādu iespēju izmantošana, ko piedāvā liela apjoma aprēķinu infrastruktūras, informācijas un saziņas infrastruktūras, kuras kļūst neaizstājamas pētniecības robežu paplašināšanai. Virtuālās pētniecības sabiedrības arī var izrādīties spēcīgs dzinulis, lai nodrošinātu visas Eiropas un citu pasaules valstu pētnieku un studentu integrēšanu.

...un, izmantojot spēcīgu un ilgstošu partnerību, jāveido virtuāli izcilības centri

Pētniecības iestādes ir jābudina radīt „virtuālos izcilības centrus” kā spēcīgas un ilgstošas savstarpējas partnerības gan starp iestādēm pašām, gan ar uzņēmumiem līdztekus ierastai sadarbībai konkrēta projekta ietvaros. Tāds ir arī „izcilības sadarbības tīkla” mērķis pētniecības pamatprogrammā. Sestās pamatprogrammas gaitā gūtā pieredze liecina, ka ilgstošas partnerības ir iespējamas, vienīgi piesaistot būtisku resursu apjomu ierobežotā partneru lokā. Tāpēc parasti šādos tīklos darbojas ļoti lielas pētnieku komandas, veselās laboratorijas kolektīvi vai pētniecības departamenti.

Eiropas tehnoloģiju institūta (ETI) „zināšanu un jauninājumu kopienas” nodrošinās ērtu pamatu šādu partnerību veidošanai. Citi instrumenti, piemēram, struktūras, ko kopīgi uztur vairākas iestādes, lai apvienotu pētniecības vadības iespējas (tostarp zināšanu nodošanu, līdzekļu piesaisti un citas būtiskas funkcijas), varētu palīdzēt virtuālo izcilības centru izveidē.

Pētniecības iestāžu stiprināšana

16. Kā Eiropas pētniecības iestāžu resursus varētu nostiprināt pēc iespējas rentablāk, lai tās spētu sasniegt izcilības līmeni un konkurēt pasaules mērogā?
17. Kā labāk stimulēt pētniecībā iesaistītās personas radīt pasaules līmeņa virtuālos izcilības centrus, piemēram, ierosinātā Eiropas Tehnoloģiju institūta ietvaros, Septītās PP „izcilības sadarbības tīklu” un valstu un reģionālo iniciatīvu kontekstā, un kopīgi izmantot struktūras, kas apvienotu vairāku iestāžu pētniecības vadības iespējas?
18. Vai ir nepieciešamība reglamentējoša Eiropas iniciatīva, lai veicinātu publiskā un privātā sektora partnerību izveidi?
19. Kā ES un dalībvalstis vislabāk varētu veicināt Eiropas un globālo virtuālo pētniecības kopienu rašanos, pilnībā izmantojot aprēķinu, informācijas un saziņas infrastruktūru potenciālu?
20. Vai ir nepieciešama kāda darbība, lai noteiktu: (i) autonomijas principus un principus pētniecības iestāžu, proti, universitāšu, pētniecības vadībai, (ii) kopējus pētniecības iestāžu, proti, universitāšu, finansēšanas un novērtēšanas kritērijus, piešķirot lielāku svaru saiknēm ārpus akadēmiskajām aprindām, kā arī darba sasaistei ar rezultātu un veikuma faktoriem?

3.4. Zināšanu apmaiņa

Zināšanu radīšana, izplatīšana un izmantošana ir pētniecības sistēmas būtība. Piekļuve zināšanām, kuru radīšana notikusi, izmantojot publisko pētniecību, un to izmantošana uzņēmējdarbībā un politikas veidošanā ir pamatā idejai par Eiropas Pētniecības telpu, kur visā sabiedrībā jānotiek zināšanu aprītei bez jebkādiem šķēršļiem.

*Jānodrošina
piekļuve
zināšanām visā
Eiropā,
izmantojot IST
potenciālu*

Ikvienā zinātnes disciplīnā sekmīgai pētniecībai nepieciešamas augstākās kvalitātes zināšanas. Pastāvīga, uzticama piekļuve zinātniskās pētniecības rezultātiem (turklāt par pieņemamu cenu), kā arī šādu rezultāta plaša izplatīšana ir jāizvirza par Eiropas pētniecības ainavas definējošo principu. Šajā ziņā „digitālā ēra” pavērusi visplašākās iespējas. Progresā iespējas var īpaši labi apjaust, izstrādājot bibliotēkas, kas funkcionē tiešsaistē, veidojot zinātniskas informācijas repozitorijus un publikāciju datu bāzes un apkopojot pētniecības rezultātus, kas panākti, izmantojot publisko finansējumu. Minētos apkopojumus nepieciešams integrēt Eiropas līmenī un sasaistīt ar līdzīgām datu bāzēm trešās valstīs. Zinātniskās informācijas publicēšanas sistēma ir īpaši svarīga, lai šādu informāciju validētu un izplatītu, jo tādējādi tai būtu būtiskāka ietekme uz izcilību Eiropas pētniecībā²². Eiropai ir jāveicina pieejamas un saistītas zinātniskās informācijas nepārtrauktības attīstīšana, no neapstrādātiem datiem līdz publikācijām dažādās kopienās, valstīs un starp šādām vienībām.

*Jāuzlabo
zināšanu aprīte
starp publisko
pētniecību uz
nozaru
pārstāvjiem*

Zināšanu nodošana ir jāuzlabo, lai paātrinātu pētniecības rezultātu pielietošanu un jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi. Tāpēc Eiropas universitātes un citas publiskas pētniecības iestādes ar piemērotu iniciatīvu palīdzību ir jāstimulē veidot prasmes un resursus, lai efektīvi sadarbotos ar uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām valsts mērogā un pāri robežām²³. Būtiskākais šķērslis ir nekonsekventi un bieži vien nepietiekami intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) pārvaldības noteikumi un nosacījumi publiskā finansējuma gadījumā. Komisija ir definējusi labu praksi un norādījusi uz modeļiem zināšanu apmaiņai starp publiskās pētniecības bāzi un nozaru pārstāvjiem, lai sekmētu turpmāku darbību gan ES, gan valsts mērogā²⁴.

*Jāatrod izeja no
strupceļa patentu
sistēmās...*

Eiropā patentēšana joprojām ir pārmēru sarežģīta un dārga, un fragmentāra tiesvedība nenodrošina pietiekamu juridisko noteiktību. Ņemot vērā, ka sarunas par Kopienas patentu nonākušas strupceļā, tiek meklēti citi risinājumi, tostarp iespējas uzlabot pašreizējo Eiropas patentu sistēmu. Šā darba mērķis ir radīt rentablu Eiropas patentēšanas procesu, kas būtu savstarpēji atzīts citās patentēšanas sistēmās pasaulē un kura pamatā būtu saskanīga Eiropas tiesvedības sistēma²⁵. Turklāt, lai nodrošinātu

*...un jāķeras pie
specifiskiem*

²² Skatīt Komisijas paziņojumu „Par zinātnisko informāciju digitālajā laikmetā: piekļuve, izplatīšana un saglabāšana” COM(2007) 56, 14.2.2007.

²³ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.2.4. sadaļa.

²⁴ Sk. Komisijas paziņojumu „Uzlabot zināšanu nodošanu starp pētniecības iestādēm un nozaru pārstāvjiem Eiropā: atvērtie jauninājumi”, COM(2007) 182, 4.4.2007, un paskaidrojošo Komisijas dienestu darba dokumentu SEC(2007) 449.

²⁵ Sk. Komisijas paziņojumu „Patentu sistēmas Eiropās pastiprināšana” COM(2007) 165, 4.4.2007.

<i>pētniecības un attīstības IĪA jautājumiem</i>	konsekvenci ES ir jārisina vairāki specifiski jautājumi, kas attiecas tikai uz P&A, piemēram, labvēlības periods, kopīpašuma tiesību režīmi un izņēmumu gadījumi pētniecībā.
<i>Jādomā savādāk par Z&T zināšanu apspriešanu un mācīšanu, kā arī par komunikāciju</i>	Visbeidzot, lai <i>ERA</i> funkcionētu efektīvi un pienācīgi, turklāt simbiozē ar Eiropas sabiedrību, tai nepieciešami jauni informācijas nodošanas kanāli un novatoriska pieeja, lai ziņotu par zinātni, pētniecību un tehnoloģijām un apspriestu ar šīm jomām saistītus jautājumus, kā arī nepieciešams pastiprināt pētniecībā iesaistīto nodošanos izglītībai un apmācībai. Tas garantētu, ka Eiropas iedzīvotāji ir labi informēti par jautājumiem, kas „likti uz spēles”, un nodrošinātu to, ka uz sabiedrības vajadzībām un cerībām vērstas pētnieciskas pieejas, kā arī jaunrades kultūra kopumā izplatītos visā sabiedrībā. Novatoriskas pieejas ir nepieciešamas arī, lai uzlabotu attiecīgo Z&T zināšanu pieejamību un izmantošanu uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanai.
<i>...un tas jāizmanto politikas veidošanā</i>	

Zināšanu apmaiņa

21. Vai ir nepieciešama ES mēroga politika un metodes, lai uzlabotu un garantētu brīvu pieeju neapstrādātiem datiem un publikācijām, kuras speciālisti izvērtējuši salīdzinošas pārskatīšanas procesā, kas uzskatāmas par publiski finansētas pētniecības rezultātu, kā arī šādu rezultātu izplatīšanai?
22. Runājot par Eiropas pamatprincipiem zināšanu apmaiņai starp pētniecības iestādēm un nozaru pārstāvjiem, pamatojoties uz definēto labo praksi un modeļiem — kādiem jābūt šo pamatprincipu elementiem?
23. Vai pastāv specifiskas P&A problēmas, kā, piemēram, labvēlības periods, kopīpašuma tiesību režīmi un izņēmumu gadījumi pētniecībā, kas būtu jāizskata Eiropas perspektīvā?
24. Kādus apstākļus nepieciešams radīt, lai popularizētu novatoriskas pieejas saziņai tā, lai, paziņojot informāciju par zinātni un tehnoloģijām, tās mācot, apspriežot un vērtējot, Eiropieši apzinātos Z&T vērtību, un lai šādu informāciju izmantotu uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanā?

3.5. Pētniecības programmu un prioritāšu optimizēšana

Kopš 2000. gada *ERA* pamatmērķis ir bijis gādāt par valstu un reģionālo pētniecības programmu saskanību un prioritātēm attiecībā uz Eiropas nozīmes jautājumiem. Kaut neliels, bet progress ir panākts, tomēr tas nav pietiekams, samērojot padarīto ar izvirzīto mērķu vērienīgumu un esošo potenciālu.

<i>Ir nepieciešama kopēju principu veicināšana un programmu savstarpēja atvēršana, lai palielinātu publiskā finansējuma</i>	Nākotnē progress varētu izpausties kā vienošanās par kopējiem principiem attiecībā uz speciālistu veiktu salīdzinošo pārskatīšanu, kvalitātes nodrošināšanu un kopēju Eiropas, valstu un reģionālo programmu un aģentūru vērtēšanu; tas palīdzētu vienkāršot un uzlabot pētniecības finansēšanas efektivitāti un ietekmi Eiropā. Vēl viens solis uz attīstību būtu abpusēja atbilstošo valstu un reģionālo programmu atvēršana dalībniekiem no citas dalībvalsts, īpaši pētnieku ierosinātu pētījumu jomā. Tas radītu
---	---

ietekmi un
efektivitāti

iespējas pētniekiem pretendēt uz līdzekļiem citā dalībvalstī, tādējādi virzoties uz mērķi pastiprināt izcilību citur un palielināt Eiropā labākajai pētniecībai piešķirtā finansējuma efektivitāti, vienlaikus pastiprinot Eiropas Pētniecības padomes ietekmi.

Runājot par pētniecību, kas vērsta uz sabiedrību, gadījumos, kad finansējums pētniecībai ir koncentrēts iepriekšnoteiktās jomās vai paredzēts tādiem pētniecības tematiem, kas tieši saistīti ar sabiedrību, uzņēmumiem vai politikas veidotājiem, daudzus jautājumus vislabāk ir risināt, izmantojot pētniecības programmas atsevišķās valstīs un reģionos, jo īpaši, lai veidotu un paplašinātu Z&T kapacitāti un reaģētu uz vietējām vajadzībām. Mijiedarbība starp šādām programmām varētu būt diapazonā no vienkāršas informācijas apmaiņas līdz ciešai koordinēšanai. Tomēr ir jautājumi, kurus vislabāk (reizēm — vienīgi) iespējams efektīvi atrisināt, izmantojot Eiropas un dažreiz pat globālas pētniecības programmas, apvienojot ES un valstu atbalstu, kā arī uzņēmumu finansējumu un filantropijas līdzekļus.

Ir jāuzlabo
programmu
koordinēšana,
balstoties uz
pieredzi

Kopš 2000. gada veikto darbību galvenā nozīme ir bijusi demonstrēt potenciālu un priekšnoteikumus sekmīgam darbam, vienlaikus ilustrējot programmu koordinēšanas ierobežojumus²⁶.

Kopš 2003. gada *ERA-Net shēma* sniegusi atbalstu valstu un reģionālo programmu koordinēšanai. Ar citām shēmām tiek īpaši atbalstīta starpreģionālā sadarbība, piemēram Septītās pamatprogrammas ietvaros tāda ir „Zināšanu reģioni” un kohēzijas politikas ietvaros — „Reģioni ekonomiskām pārmaiņām”. Attiecībā tieši uz *ERA-Net* tā dēvētais „mainīgas ģeometrijas” princips ir palielinājis dalībnieku gatavību uzsākt to programmu daļēju integrēšanu, kurās tie iesaistīti. Tomēr shēmas pirmajā darbības gadā nepārprotami ir pierādīties, ka darba sekmes ir atkarīgas no tā, vai ir skaidri definētas un strukturētas valsts un reģionālās programmas un atbilstošs budžets.

Tā arī ir mācība, kas gūta pēc līdz šim vienīgā mēģinājuma koordinēt valstu pētniecības programmas plašākā mērogā, izmantojot EK Līguma 169. pantu, — „Eiropas un jaunattīstības valstu partnerība klīnisko pētījumu jomā” (*EDCTP*). Šis gadījums liecina, ka pat tad, ja dalībvalstis oficiāli ir apņēmušās apvienot līdzekļus starpvalstu mērogā, praksē darbs ir ļoti grūts.

Kopīgi jādefinē
būtiskākie
izaicinājumi, kas
attiecas uz
sabiedrību, ārpus
valsts robežām

Ir bijuši mēģinājumi kopīgi definēt svarīgākos izaicinājumus vai nākotnes iespējas, kas attiecas uz visām vai daudzām valstīm, bet kur būtu nepieciešams pētniecības darbs ārpus vienas atsevišķas valsts iespējām, un uz šāda pamata definēt plašus pētniecības plānus. Piemēram, nozaru pārstāvju virzītās Eiropas Tehnoloģiju platformas ietvaros ir definēts Eiropas „redzējums” un pētniecības dienaskārtība attiecīgajās jomās, kas ir ņemti vērā, izvirzot Eiropas Pētniecības pamatprogrammas prioritātes. Dažās valstīs ir plānots integrēt valstu prioritāšu sarakstā minēto Eiropas pētniecības dienaskārtību daļas.

²⁶

Komisijas dienestu darba dokuments, 2. nodaļa.

Tehnoloģiju platformas izstrādātais redzējums un pētniecības dienaskārtība koncentrēta uz tematiem, kas saistīti ar uzņēmējdarbības pārstāvju interesēm. Tas varētu veicināt Eiropas un valstu pētniecības programmu kopīgas veidošanas paplašināšanu un papildināšanu, iesaistot visas ieinteresētās personas, proti, pētniecības iestādes, uzņēmumus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas u.c. Šāda procesa rezultātā Eiropas, valstu un reģionālo prioritāšu pamatā būtu sistemātiska galveno sabiedrībai svarīgu problēmu identificēšana. Kopīga plānošana lielā mērogā un tehnoloģiju novērtēšana, kas veikta, cieši sadarbojoties starp valstu organizācijām un iesaistot ieinteresētās personas un iedzīvotājus, varētu uzlabot šādas pieejas strukturēšanu un struktūru bagātināt. Eiropas Energotehnoloģiju stratēģiskais plāns²⁷, iniciatīva, kas nesen laista klajā, varētu būt interesants precedents.

Jāizveido kopējas programmas pētniecībai, kuras pamatā ir sabiedrības vajadzības un centieni

Kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas, kuru pamatā ir EK Līguma 171. pants, ir jauna pieeja publiskā un privātā sektora partnerības izveidei pētniecībā Eiropas līmenī, un tā nodrošina pētniecības centienu koordinēšanu plašā mērogā. Šādas iniciatīvas pētniecības programmu īstenošanai attiecas uz noteiktām daļām pētniecības plānos, kuri definēti ETP, un ir retumis ierosinātas gadījumos, kad iniciatīvas mērogs un darbības spektrs to attaisno. Sagaidāms, ka tuvāko mēnešu laikā klajā tiks laista pirmā šāda veida iniciatīva.

Vidējā termiņa perspektīvā uz sabiedrību vērstā pētniecībā ir jāparedz jauna pieeja kopēju programmu izveidei un īstenošanai; lai nodrošinātu programmu iecerēto mērogu, efektivitāti un ietekmi, tajās nepieciešamas šādas būtiskas iezīmes:

- pārveidojama konfigurācija atkarā no ieinteresēto dalībvalstu un personu prioritātēm, kompetences un iesaistes pakāpes,
- prioritāšu noteikšana un kopīga plānošana, pamatojoties un kopīgu plānošanas procesu lielā mērogā,
- elastīgs finansēšanas mehānisms, kas attiecīgā gadījumā apvieno stipendijas ar konkrētiem nodokļu atvieglojumiem, lai veicinātu uzņēmumu līdzdalību, un citi instrumenti, piemēram, P&A pakalpojumu nopirkšana pirms to komercializēšanas,
- kopēji īstenošanas principi, jo īpaši attiecībā uz speciālistu veiktu salīdzinošu pārskatīšanu, ētikas standartiem, rezultātu izmantošanu, kvalitātes kontroli, atbildību un novērtēšanu, kā arī — attiecīgā gadījumā — kopēju pārvaldības struktūru.

Jāizmanto starpvaldību

Starpvaldību pētniecības organizācijas, tādas kā *EIROforum*²⁸, pēc izmēra

²⁷ COM(2007) 60, 21.12.2007.

²⁸ CERN, EFDA, EMBL, ESA, ESO, ESRF, ILL, sk. <http://www.eiroforum.org>. EK un EKA 2003. gada pamatnolīguma un Eiropas Kosmosa politikas turpmākās attīstības kontekstā tiek apspriesta saikne starp ES un EKA.

*pētniecības
organizāciju
potenciāls*

un darbību rakstura palīdz uzlabot Eiropas centienu saskanību, kvalitāti un izpildi daudzās pētniecības jomās. Saskanība šo organizāciju darbībā, kā arī starp ES pētniecības politiku un citām politikas jomām ir ļoti svarīga gan Eiropā, gan attiecībās ar pārējo pasauli. Reizēm to varētu uzlabot, ja Kopiena iestātos šajās organizācijās, pārstāvēt ES un tās asociēto valstu kopējās intereses. Turklāt starpvaldību sadarbības tīklu struktūras, tādas kā *EUREKA* un *COST*, arī varētu sniegt savu artavu Eiropas Pētniecības telpā veiktu darbību saskanības uzlabošanai.

Pētniecības programmu un prioritāšu optimizēšana

25. Vai ir jāizstrādā kopēji principi speciālistu veiktai salīdzinošai pārskatīšanai, kvalitātes nodrošināšanai un kopīgai Eiropas, valstu un reģionālo pētniecības programmu novērtēšanai? Vai šīm programmām ir jābūt pieejamām dalībniekiem no citām dalībvalstīm, ja tā — kādā kārtībā pieeju nodrošināt?
26. Vai ir nepieciešami kopēji atbildības principi attiecībā uz publisku finansējumu pētniecībai, kas varētu uzlabot noteikumu un procedūru vienkāršošanu un palielināt šāda finansējuma efektivitāti un lietderīgumu?
27. Kādi līdzdalības procesi būtu jārada, lai valsts iestādes varētu kopīgi definēt būtiskākos ar sabiedrību saistītos jautājumus, kuru risināšanai nepieciešams apvienot resursus, kapacitāti un pieņemt par tiem lēmumus?
28. Attiecībā uz sabiedrībai aktuāliem jautājumiem, kuri ir skatāmi Eiropas vai globālā dimensijā, kā noteikt un pārbaudīt kopēju pētniecības programmu principus un kārtību, iesaistot visas ieinteresētās personas (pētniecības iestādes, uzņēmumus, pilsonisko sabiedrību u.t.t.) un kā apvienot finansējumu no ES, valstu, reģionāliem uzņēmumu un filantropiskiem avotiem?
29. Vai Eiropas Kopienai būtu jāklūst par starpvaldību pētniecības organizāciju locekli?

3.6. Horizonta paplašināšana: starptautiskā sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā

*Starptautiskā
sadarbība Z&T
jomā jāpadara
par svarīgāko ES
ārējās politikas
mērķi*

Zinātnei nav robežu, un tiem jautājumiem, kurus risina pētniecība, aizvien biežāk piemīt globāla dimensija. Šajā ziņā grūtākais ir pārliecināties, vai starptautiska sadarbība Z&T jomā faktiski veicina stabilitāti, drošumu un labklājību visā pasaulē.

Tāpēc Eiropas Pētniecības telpa ir jāpadara pieejama visai pasaulei, turklāt sadarbība Z&T ar partnervalstīm ir jāvirza saskanīgi un balstoties uz pieņemtu politiku²⁹. Saskaņota pieeja starptautiskai sadarbībai Z&T jomā globālas ilgtspējības attīstības mērķu vārdā var palīdzēt veidot tiltus gan tautu, gan kontinentu starpā.

*Jāpastiprina
koordinācija
starp ES un
dalībvalstīm*

Tāds „veiksmes stāsts” kā *ITER* liecina, ka Eiropai grib un spēj būt par līderi darbā, kas vērsts uz globālu izaicinājumu risināšanu kopā ar partneriem no visas pasaules. Citur, piemēram, vides jomā, Eiropa aizvien biežāk iesaistās globāla mēroga iniciatīvās. Bet vispār šāda iesaiste šobrīd vēl galīgi nav

²⁹ Komisijas dienestu darba dokuments, 3.1.2. sadaļa.

sistemātiska, un bieži vien darbības koordinēšana ar dalībvalstīm ir vāja. Rezultātā gan Eiropa kopumā, gan dalībvalsts individuāli zaudē lielu daļu iespēju ietekmēt notikumu gaitu pasaulē.

Ir nepieciešama ciešāka sadarbība starp ES un dalībvalstīm, lai rastu savstarpēju labumu gan starp sadarbības politiku Z&T jomā, gan citām ārējo attiecību jomām. Šāda sadarbība ir meklējama gan daudzpusējos forumos un iniciatīvās, gan arī divpusējā sadarbībā ar partnervalstīm.

Jāizstrādā kopēja pieeja attiecībā uz...

Koordinācija ir jāuzlabo, izmantojot kopēju pieeju, kuras pamatā ir tālāk tekstā izklāstītā ievirze. Atsevišķu partnervalstu situācijā var būt nepieciešams izmantot vairāku ieviržu kopumu.

...kaimiņvalstīm...

– Attiecībā uz kaimiņvalstīm ir jāizvirza mērķis izveidot „paplašinātu ERA” bez robežām, kas atbalstītu Eiropas kaimiņattiecību politikas atsevišķus elementus un izmantotu tos savā labā. Šajā ziņā būtu jāparedz kaimiņvalstu līdzdalība gan ES pētniecības pamatprogrammā³⁰, gan arī citu ERA dimensiju iedzīvināšanā, piemēram, pētniecības programmu un infrastruktūras koordinēšanā, zināšanu apmaiņas principu pastiprināšanā un atvieglotas pētnieku mobilitātes sekmēšanā.

...jaunattīstības valstīm...

– Sadarbībā ar jaunattīstības valstīm būtu kārtīgi jāpievēršas Z&T kapacitātes stiprināšanai un atbalstam šo valstu ilgtspējīgai attīstībai, ievērojot ciešu saistību ar attīstības politiku un vienlaikus strādājot ar šīm valstīm kā partneriem globālu iniciatīvu ietvaros.

...un rūpnieciski attīstītām valstīm, kā arī ar tā dēvētas „jaunās ekonomikas” valstīm

– Attiecībā uz rūpnieciski attīstītām valstīm un tā dēvētajām „jaunās ekonomikas” valstīm galvenā uzmanība ir jāpievērš savstarpēju labumu nesošām programmām, jo īpaši, lai risinātu globālas problēmas. Nolīgumi Z&T jomā ir noslēgti ar daudzām šādām valstīm. Noslēgto nolīgumu loma ir kritiski jāizvērtē it īpaši attiecībā uz savstarpīgumu un tādu svarīgu jautājumu kā IĪT. Ar dažām valstīm ir noslēgti specifiskāki nolīgumi, lai veicinātu sadarbību konkrētās jomās, piemēram, ar ASV — nanotehnoloģiju jomā. Arī šie nolīgumi ir jāizvērtē, lai aplēstu, kāds ir to ieguldījums vispārējā Eiropas un starptautiskās pētniecības prioritāšu un programmu kontekstā. Šajā kontekstā vajag vairāk kopēju uzaicinājumu iesniegt projektus.

Kopīgi jāķeras pie globālu jautājumu un reģionālu vajadzību risināšanas...

Līdztekus minētajām plašajām ievirzēm, ES un tās dalībvalstīm ir jāmeģina rast kopējas pieejas, lai risinātu globāli nozīmīgus jautājumus un reģionālas vajadzības, kas raksturīgas konkrētās pasaules vietās. Pētnieku starptautiska apmaiņa ir vispārīgs jautājums, kas ir jārisina kopā ar partnervalstīm. Visbeidzot, ja iecerēts veicināt Z&T prioritāšu un darbību saskanību starptautiskā līmenī, jāatceras, ka daudzpusējas iniciatīvas ir piemērotākas nekā divpusējas iniciatīvas. Tas jo īpaši nozīmē, ka jāsadarbjas daudzpusēju organizāciju ietvaros, piemēram, UNESCO, ESAO un G8, izmantojot daudzpusējus nolīgumus, tādus kā ANO pamatkonvencija par

...jo īpaši daudzpusējas sadarbības

³⁰ Sk. Komisijas Paziņojumu COM(2006) 274, 4.12.2006, kurā izklāstīta vispārēja pieeja, kā Eiropas kaimiņvalstis varētu līdzdarboties Kopienas aģentūru darbā un programmās.

Atvērtība pasaulei: starptautiskā sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā

30. Kā Eiropas Komisija un dalībvalstis varētu strādāt kopīgi, lai: (i) definētu prioritātes starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā, rūpīgi koordinējot šo darbu ar citām ārējo attiecību dimensijām; (ii) nodrošinātu koordinētu un efektīvu instrumentu un resursu izmantošanu, (iii) runātu vienā balsī daudzpusēju iniciatīvu kontekstā?
31. Kā Eiropas Komisija un dalībvalstis varētu sadarboties, lai izzinātu potenciālās iniciatīvas starptautiskām pētniecības programmām attiecībā uz globāli nozīmīgiem jautājumiem, iesaistot Kopien, dalībvalstis un trešās valstis?
32. Kā mainīt sadarbību Z&T jomā ar dažādām partnervalstu grupām, lai koncentrētos un konkrētiem mērķiem? Vai būtu jāmēģina izmantot papildu reģionālas pieejas?
33. Kā kaimiņvalstis vislabāk varētu integrēt Eiropas Pētniecības telpā Eiropas kaimiņattiecību politikas ietvaros?
34. Kā padarīt efektīvākus ES divpusējos nolīgumus Z&T jomā? Vai pastāv papildu vai alternatīvi instrumenti, kā, piemēram, kopēji uzaicinājumi iesniegt projektus, iesaistot, kur iespējams, dalībvalstis?
35. Kā daudzpusējās organizācijās un nolīgumos, kā arī reģionālās organizācijās varētu veicināt kopējo Eiropas dienaskārtību sadarbībai Z&T jomā?

4. TURPMĀKAIS CEĻŠ: SABIEDRĪBAS DISKUSIJA UN NĀKOŠIE SOĻI

Eiropa var lepoties ar milzīgu pētniecības potenciālu, bet tā izmantošanai ir jārada iespējas. Komisija uzskata, ka, ejot šajā tekstā diezgan plaši ieskicētajā rīcības virzienā, būtu iespējams kārtīgi nostiprināt Eiropas Pētniecības telpu, padarot to piemērotu un spējīgu risināt lielākās problēmas, ar kurām Eiropai nākas sastapties mūsdienu neierobežotajā pasaulē, kā arī sasniegt Lisabonas stratēģijā izvirzītos mērķus.

Komisija uzsāk plašas konsultācijas un diskusiju...

Komisija ar šo Zaļo grāmatu vēlas aizsākt plašas apspriedes un raisīt diskusijas, lai pārrunātu un konkretizētu ieskicētos rīcības virzienus, kā arī, lai rosinātu citu ideju rašanos. Tāpēc Komisija

- aicina Eiropas Parlamentu un Padomi, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju izteikt viedokli par rīcības virzieniem, kas piedāvāti šai diskusijai,
- aicina dalībvalstis atbalstīt plašas apspriedes valsts un reģionālā līmenī,
- mudina pētniekus un pētniecības organizācijas, augstākās izglītības iestādes, uzņēmumus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un pilsoņus pašus iesaistīties diskusijā un reaģēt uz sabiedrisko apspriedi, ko aizsāk ar

šo Zaļo grāmatu³¹.

*...lai palīdzētu
sagatavot
turpmākas
iniciatīvas*

Pamatojoties uz konsultāciju un apspriežu rezultātiem, Komisija 2008. gadā vēlas ierosināt iniciatīvas.

Līdztekus diskusijai un tās atbalstam, kā arī, lai veicinātu priekšlikumu izstrādi, Komisija plāno rīkot speciālus pasākumus un izmantot ārējo profesionāļu palīdzību, lai detalizētāk izskatītu šajā Zaļajā grāmatā izklāstītos jautājumus.

Vēl Komisija grasās pārveidot Pētniecības padomdevējas valdi (*EURAB*), lai pastiprinātu tās lomu Eiropas Pētniecības telpas īstenošanā. Daļa tās pilnvaru būs paredzētas Eiropas Komisijas atbalstam, lai regulāri organizētu visu Eiropas pētniecībā iesaistīto personu „asamblejas” jeb sanāksmes.

Visbeidzot, Komisija plāno atbalstīt datu vākšanas, analīzes, uzraudzības un novērtēšanas attīstīšanu, lai stiprinātu pierādījumu „bāzi” Eiropas Pētniecības telpas attīstīšanai, kā arī, lai būtu iespējams novērtēt virzību ceļā uz tās īstenošanu³².

³¹ <http://ec.europa.eu/research/era>. Sabiedriskā apspriešana notiks līdz 2007. gada 31. augustam.

³² Jo īpaši, pamatojoties uz Eiropas statistikas sistēmu, par kuru runa būs topošajā Komisijas Paziņojumā par zinātnes statistiku, tehnoloģijām un jauninājumiem, kā arī, izmantojot *ERAWATCH* informācijas sistēmu par valstu pētniecības politiku (<http://cordis.europa.eu/erawatch>) un ES rūpniecības pētniecības investīciju uzraudzību (<http://iri.jrc.es>).